

KRONIKA**POLSKA****PROJEKT PLANU BADAŃ
NAUKOWYCH SZCZEGÓLNI
WAŻNYCH**

Po powołaniu do życia dwóch Komitetów Naukowych Polskiej Akademii Nauk w zakresie nauk geologicznych, Komitetu Geologicznego i Komitetu Geofizycznego, opracowano projekt planu badań naukowych szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej. Projekt ten zgodnie z ustawą o Polskiej Akademii Nauk z dnia 30 października 1951 roku winien być opracowany zgodnie ze wskazaniami Rządu i wytycznymi uchwalonymi przez Zgromadzenie Ogólne na podstawie materiałów dostarczonych przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego i właściwe resorty na podstawie wniosków wydziałów, Komitetów naukowych i placówek naukowych, jak również poszczególnych członków Akademii. Stanisław Mazur, sekretarz Polskiej Akademii Nauk, w artykule ogłoszonym na łamach czasopisma Nauka Polska, w następujący sposób naświetla i ustala plan badań naukowych szczególnie ważnych w zakresie geologii i geofizyki:

Geologia

Spśród podstawowych badań w dziedzinie geologii, które nie obejmują problemów, wynikających bezpośrednio z zadań Państwowej Służby Geologicznej, na pierwszy plan wysuwają się badania struktur głębszych. Jest to uzasadnione zarówno doniosłym teoretycznym znaczeniem tego problemu, jak i tym, że wyniki badań głębszego podłoża mogą pozwolić na znaczne rozszerzenie bazy surowcowej Polski.

W dziedzinie zagadnień mineralogiczno-petrograficznych wysuwa się problem wyjaśnienia budowy starych masywów górskich za pomocą ścisłego ustalenia bezwzględnego wieku skał plutonicznych (granitów). Należy również prowadzić badania z zakresu syntez mineralogicznych i petrograficznych, przede wszystkim hydrotermalnych. Wyniki tych prac będą miały poważne znaczenie praktyczne w związku z rozwijaniem metod produkcji sztucznych tworzyw budowlanych.

Należałoby rozwinąć badania geologii ogólnej ze względu na pewne opóźnienia nauki polskiej na tym odcinku w stosunku do nauki światowej. Na pierwszy plan wysuwa się tu zagadnienie sedimentacji fliszu Karpat oraz w dalszej kolejności — badania nad utworami fliszowymi różnego wieku w regionach pozakarpaccich. Ponadto należy opracować mapy paleogeograficzne, pozwalające na syntetyczne ujmowanie wiadomości o poszczególnych jednostkach stratygraficznych.

W dziedzinie stratygrafii czwartorzędowej należy poprzedzić studia kom-

pleksowe rozwiązaniem szeregu zagadnień metodologicznych, w szczególności należy ustalić metody obserwowania, opisywania i interpretowania zjawisk w utworach czwartorzędowych.

Jako pilne i ważne zagadnienie wysuwa się wreszcie problem opracowania najważniejszej gęstości sieci robót poszukiwawczych i częstości pobierania prób w badaniach złożowych.

Badania paleozoologiczne, mające w Polsce chlubną tradycję i zasłużoną kartę, należy rozwijać planowo w powiązaniu z pracami w innych dziedzinach. Wyniki tych badań mają podstawowe znaczenie przy ustalaniu szczegółowej stratygrafii klasycznej.

Problemy szczególnie ważne

- I. Badania głębszych struktur podłoża Polski.
- II. Badania mineralogiczno-petrograficzne nad:
 1. metodyką oznaczania bezwzględnego wieku skał krystalicznych,
 2. syntezami mineralogiczno-petrograficznymi.
- III. Badania z zakresu geologii ogólnej:
 1. nad sedimentacją fliszu Karpat,
 2. nad paleogeografią Polski.
- IV. Kompleksowe studia nad stratygrafią czwartorzędową.
- V. Studia nad wpływem gęstości sieci robót poszukiwawczych i częstości poboru prób na stopień badania złóż.
- VI. Badania paleozoologiczne.

Geofizyka

Ze względu na potrzeby gospodarcze państwa konieczne jest wzmocnienie prac badawczych z zakresu geofizyki skorupy ziemi, zwłaszcza w dziedzinach:

- a) sejsmologii teoretycznej i instrumentalnej w zastosowaniu do badań skorupy i wnętrza ziemi, rozmieszczenia ognisk trzęsień ziemi na obszarze Polski i prospekcji sejsmicznej do celów poszukiwawczych,
- b) wiekowych zmian pola magnetycznego w Polsce,
- c) stopnia geotermicznego.

Metody geofizycznych badań skorupy ziemskiej muszą być stosowane kompleksowo i szczególnie w powiązaniu z geologicznymi badaniami struktur głębszych.

W dziedzinie hydrologii na szczególną uwagę zasługują prace, związane z bilansem wodnym, którym zainteresowane są również nauki biologiczne i techniczne oraz Komitet Gospodarki Wodnej Polskiej Akademii Nauk.

W zakresie klimatologii i meteorologii jako naczelne zadanie wysuwa się opracowanie podstaw ustalania długookresowych prognoz dla potrzeb żegluga, lotnictwa, rolnictwa

itd. Innym ważnym zadaniem jest opracowanie bilansu energii słonecznej na ziemiach Polski, a w szczególności stwierdzenie podziału tej energii na wypromieniowanie, parowanie, nagrzanie ziemi i powietrza, utrzymanie i rozwój roślinności, zależnie od charakteru powierzchni ziemi oraz ilości wody na poszczególnych obszarach typowych.

Problemy szczególnie ważne

- I. Geofizyka skorupy. Badania głębszych struktur geologicznych na terenie kraju za pomocą kompleksowego użycia metod geofizycznych.
- II. Meteorologia.
 1. Badania nad prognozami długookresowymi.
 2. Opracowanie bilansu energii słonecznej w Polsce. (a)

CZASOPISMO „NAUKA POLSKA”

W połowie marca ukazał się pierwszy numer kwartalnika NAUKA POLSKA, który jest organem Polskiej Akademii Nauk.

W skład Komitetu Redakcyjnego wchodzi: Józef Chałasiński, Jan Dembowski, Stanisław Mazur, Zygmunt Modzelewski a w skład Rady Redakcyjnej: Janusz Groszkowski, Ludwik Hirszteld, Leopold Infeld, Oskar Lange, Stanisław Leszczycki, Kazimierz Nitsch, Wacław Sierpiński, Wojciech Świętosławski, Władysław Szafer i Witold Wierzbicki.

Na bogatą treść pierwszego numeru składają się programowe artykuły Jana Dembowskiego, Oskara Lange, Zygmunta Modzelewskiego i Stanisława Mazura, oraz rozważania z doświadczeń planowania, prace o udziale nauki w procesie społecznego rozwoju, o współpracy naukowej z zagranicą oraz przegląd książek i czasopism. W ostatnim dziale zwraca uwagę artykuł K. Orthweina o pierwszych wydawnictwach PAN. (a)

GEOLOGICZNE I PALEONTOLOGICZNE CZASOPISMA PAN

Polska Akademia Nauk przejęła czasopisma ACTA GEOLOGICA i PALEONTOLOGIA (POLONICA) dawniej wydawane przez Muzeum Ziemi. Redaktorem naukowym czasopisma ACTA GEOLOGICA jest prof. dr Jan Samsonowicz, zaś PALEONTOLOGIA POLONICA redaguje prof. dr Roman Kozłowski. (a)

KOMITET GEOLOGICZNY PAN

Na posiedzeniu Komitetu Geologicznego PAN w dniu 8 listopada przedyskutowane zostały aktualne zagadnienia dotyczące głębszych struktur. Tem dyskusji były referaty naukowe opracowane i wygłoszone przez: J. Samsonowicza „Badanie głębszych struktur na Średniogórze i na Niżu”, T. Olczaka „Stan badań geofizycznych na Średniogórze i na Niżu oraz zamierzeń

na najbliższą przyszłość w zakresie kompleksowych badań geofizycznych" i A. Tokarskiego „Podłoże Karpat“.

Dalszy ciąg dyskusji rozwinął się na posiedzeniu w dniu 17.1.1953 r., na którym J. Zwierzycki wygłosił referat pt. „Geologiczna budowa przedgórze Sudetów“.

Z POSIEDZEŃ III WYDZIAŁU PAN

Na posiedzeniach naukowych III Wydziału PAN zreferowane zostały prace geologiczne:

22. 9.1952 S. Piętkowski: Promieniotwórczość fosforytów polskich.
- 20.10.1952 J. Tokarski i K. Oleksynowa: Analiza mineralogiczna glaukonitu z okolic Zawichostu woj. Kieleckie.
- 17.11.1952 J. Tokarski: Kontrola składu mechanicznego niektórych produktów przemysłowych metodą analizy planimetrycznej.
12. 1.1953 St. Thugutt: Hydrodynamiczna teoria powstawania żył pegmatytowych.
19. 1.1953 J. Tokarski: Zagadnienie kalifikacji krakowskich skał magmowych.
23. 1.1953 K. Birkenmajer: Próba rewizji stratygrafii serii skałkowych w pienińskim pasie skałkowym.
J. Tokarski: Geneza i stanowisko systematyczne polskich bentonitów.
16. 3.1953 J. Tokarski i J. Brzozowski: Ciężkie minerały jako wskaźniki korelacyjne gleb krakowskich.
J. Tokarski i K. Oleksynowa: Błotyowy gład morenowy z Doliny Kościeliskiej w Tatrach.

POSIEDZENIA NAUKOWE POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOLOGICZNEGO

W roku 1953 Polskie Towarzystwo Geologiczne zorganizowało posiedzenia naukowe, na które składają się referaty naukowe oraz dyskusja na temat referatu.

W tym okresie poruszone były następujące zagadnienia:

19. I. 1953 St. Dzużyński: Tektonika przedmurza i jego stosunek do Karpat w okolicy Krakowa.
26. I. 1953 W. Nowak: Geologia brzegu karpacciego między Andrychowem a rzeką Sołą.
16. II. 1953 A. Michalik: O nomenklaturze skał krystaliniku Tatr Wysokich.
23. III. 1953 H. Świdziński: Bardziowskie okna tektoniczne w strukturze Karpat.
2. III. 1953 M. Książkiewicz: Zarys stratygrafii francuskiej Afryki Północnej.
9. III. 1953 Fr. Bieda: Obecny stan mikropaleontologii fliszu

trzeciorzędowego Karpat.

16. III. 1953 H. Gruszczyk: Surowce mineralne francuskiej Afryki Północnej.
23. III. 1953 H. Świdziński: Bardziowskie okna tektoniczne a struktura Karpat.
30. III. 1953 H. Teisseyre: Kongres Geologiczny w Budapeszcie w roku 1952.
13. IV. 1953 K. Birkenmajer: Próba rewizji stratygrafii serii skałkowych w Pieniinach.
20. IV. 1953 J. Oberc: Przewodnie rysy tektoniki Sudetów położonych na północ od Kłodzka.
- w Warszawie —
14. I. 1953 Cz. Święcicki: Nowa metoda oznaczania niektórych właściwości fizycznych gleb.
28. I. 1953 K. Birkenmajer: Stratygrafia ostony skałkowej pasa pienińskiego.
12. II. 1953 M. Książkiewicz: Zarys stratygrafii francuskiej Afryki Północnej.
25. II. 1953 M. Turnau - Morawska: Uwagi o paleogeografii trzasku tatrzańskiego na podstawie petrografii zlepieńców.
11. III. 1953 K. Smulikowski: Rozważania na temat glaukonitu.
18. III. 1953 H. Gruszczyk: Surowce mineralne francuskiej Afryki Północnej (a)

XXV ZJAZD POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOLOGICZNEGO

W zrozumieniu podstawowego znaczenia utworów czwartorzędowych dla gospodarki Państwa, Polskie Towarzystwo Geologiczne swój jubileuszowy XXV doroczny zjazd poświęciło omawianiu problemów dotyczących tego okresu dziejów ziemi, ze szczególnym uwzględnieniem czwartorzędowego Mazowsza.

Zjazd rozpoczął się w Warszawie, 20 września 1952 r. W dniu tym zostały wygłoszone cztery odczyty, a mianowicie:

1. dr Edward Rühle — Rola i stan badań czwartorzędowych w Polsce;
2. prof. dr Władysław Szafer — Stratygrafia plejstocenu w Polsce na podstawie florystycznej według obecnego stanu wiedzy;
3. doc. dr Bronisław Halicki — Kryteria stratygraficzne i morfologiczne w podziale czwartorzędowego Polski;
4. prof. dr Stefan Zbigniew Różycki —Z zagadnień czwartorzędowego Mazowsza.

Pierwszy z prelegentów — dr E. Rühle — omówił zagadnienie czwartorzędowego Polski pod kątem jego praktycznego znaczenia dla gospodarki narodowej i podsumował dorobek nauki polskiej na odcinku badań tego okresu, bogato ilustrując swe

przemówienie mapami i przekrojami geologicznymi.

Prof. dr Wł. Szafer dokonał rewizji dotychczasowych pojęć i granic stratygraficznych czwartorzędowych oparcia o krytycznie ocenianą analizę pyłkową. Szczególną uwagę zwrócono na kontakt czwartorzędowy z trzeciorzędem i na zagadnienie zlodowacenia górnego na Nizinie Europejskiej, na szerokim tle badań w Europie Zachodniej i w ZSRR. Prelegent stwierdził, że granicę trzeciorzędową i czwartorzędową należy umieścić w villafranchien. Rozważania powyższe wysuwają problem granicy stratygraficznej i klimatycznej, mianowicie — czy i w jakim stopniu granice te się pokrywają. W zakończeniu przemówienia prof. dr Wł. Szafer podał swój pogląd na ilość glacjałów i interglacjałów w Polsce.

Doc. dr B. Halicki stwierdził, że w prowadzonych pod jego kierunkiem badaniach zespołowych, mających na celu całkowite odtworzenie obrazu przebiegu epoki lodowej na ziemiach polskich, zostały uwzględnione możliwie wszechstronne kryteria i nowe metody badawcze. Do studiów stratygraficznych wyzyskano kryteria geologiczne, paleobotaniczne, paleozoologiczne, prehistoryczne, a nawet fizyczne. Nie ograniczono się przy tym do osadów lądowych, ale objęto badaniami również morskie osady Bałtyku. W badaniach geomorfologicznych uwzględniono zespoły form dotychczas przez badaczy pomijanych, dążąc do sprecyzowania roli poszczególnych czynników rzeźbotwórczych w różnych okresach klimatycznych i usiłując ująć rezultaty ich działalności liczbowo. Wyniki dotychczasowych prac pozwalają sformułować wnioski co do ilości, zasięgu i czasu trwania poszczególnych zlodowaceń na terytorium Polski.

Prof. dr St. Z. Różycki przedstawił wyniki prac zespołowych, mających na celu odcyfrowanie historii Wisły interglacialnej i postglacialnej w okolicach Warszawy. Badania łąk warwowych Mazowsza prowadzone dla celów praktycznych pozwoliły sformułować wnioski o ukształtowaniu powierzchni spągowej i stropowej tych łąk. Na przykładzie cegielni w Zielonce prelegent omówił zagadnienie dokumentacji złoża gliny. Ograniczenia były tu do rozważań nad strukturą osów.

Następne dni zjazdu były poświęcone wycieczkom nawijającym do zagadnień poruszonych w dniu obrad.

W dniu 21. IX., pod kierunkiem prof. dr S. Z. Różyckiego uczestnicy zjazdu udali się do Mochta (7 km w dół Wisły od Zakrocymia), gdzie zapoznali się z profilem osadów czwartorzędowych Niziny Mazowieckiej, odsłoniętych w prawym, wysokim brzegu Wisły.

Następnego dnia — 22. IX. — uczestnicy zjazdu udali się na południe od Warszawy. Na odcinku Góra Kalwaria — Warka wycieczkę prowadził mgr Wł. Karaszewski demon-

strując w potężnym wykopie pod Górą Kalwarią dobrze wykształcony poziom gliny zwałowej — zlodowacenia środkowo-polskiego oraz grubą serię międzymorenową sfałdowaną glaciotektonicznie i zawierającą florę dryasową.

W wysokim, lewym brzegu Pilicy pod Warką odślaniają się dwa poziomy gliny zwałowej — zlodowacenia środkowo-polskiego i krakowskiego, rozdzielone serią utworów międzymorenowych, głównie zastoiśkowych, młodszych z widocznym stropem serii międzymorenowej starszej.

Na dalszym odcinku (kierownikiem wycieczki był dr E. Rühle. Trasa prowadziła w dalszym ciągu po osadach zlodowacenia środkowo-polskiego. Już na terenie Puszczy Kozienickiej, w pobliżu gajówki Cztery Kopy, pod cienkim przykryciem czwartorzędu, na powierzchni kilkudziesięciu km² ulokują się zwłry preglacjalnego stożka akumulacyjnego, który ocalał przed erozją czwartorzędową. Jest to największy w Polsce obszar występowania preglacjalu na powierzchni.

Następny dzień wycieczek zjazdu poświęcono utworom czwartorzędowym okolic Kazimierza, a przede wszystkim stratygrafii czwartorzędu Góry Puławskiej — szeroko dyskutowanej w literaturze. Prowadził L. Sawicki.

W dniu 24.IX. pod kierunkiem prof. dr A. Jahna i dr H. Makowskiego odbyła się wycieczka pojazdowa do cegielni pod Łukowem, eksploatującej ły kry jurajskiej, zawierające ły z obfitą fauną amonitów, małżów i ślimaków oraz często spotykane kawałki drewna. ły te odpowiadają ły ornatomym; przewodnią skamieniałością tego poziomu jest *Cosmoceras spinosum* (dawniej ornatum). Kra jurajska, której porwawkowy charakter dobrze jest obecnie widoczny w cegielni wskutek wzięcia się robót w niżej leżą glinę zwałową, została przyniesiona przez lodowiec varsovien I. (W. M.)

GEOLOGIA W SZKOŁACH WYŻSZYCH

Minister Szkolnictwa Wyższego zarządzeniem z dnia 1 października 1952 roku (Monitor Polski Nr A—86, poz. 1380) utworzył w Uniwersytecie Warszawskim Wydział Geologiczny, w skład którego wchodzi następujące katedry wraz z połączonymi z nimi zakładami naukowymi:

- 1) geologii ogólnej,
 - 2) geologii Polski i regionalnej świata,
 - 3) geologii czwartorzędu,
 - 4) kartowania geologicznego,
 - 5) mineralogii i geochemii wraz z dwoma zakładami naukowymi: mineralogii oraz geochemii,
 - 6) geologii złóż,
 - 7) geofizyki,
 - 8) hydrogeologii,
 - 9) ekonomiki i organizacji poszukiwań złóż.
- oraz na Wydział ten przeniósł z Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi katedry:

- 1) geologii historycznej,
- 2) paleontologii wraz z trzema zakładami naukowymi: paleozoologii, paleobotaniki oraz mikropaleontologii,
- 3) petrografii wraz z dwoma zakładami naukowymi: petrografii skał krystalicznych oraz petrografii skał osadowych.

Wydział szkoli geologów w zakresie podstawowych nauk geologicznych, a więc kartografów, stratygrafów, paleontologów, mineralogów, geochemików i petrografów.

Zarządzeniem z dnia 1 października 1952 r. (Monitor Polski Nr A—90 p. 1409) został utworzony w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie Wydział Geologiczno-Poszukiwawczy, w skład którego wchodzi katedry:

- 1) geologii wraz z czterema zakładami naukowymi: geologii fizycznej, geologii historycznej, geologii ogólnej, kartowania geologicznego,
- 2) paleontologii wraz z dwoma zakładami naukowymi: paleontologii ogólnej, mikropaleontologii,
- 3) mineralogii i petrografii wraz z trzema zakładami naukowymi: mineralogii, petrografii, geochemii,
- 4) surowców mineralnych wraz z trzema zakładami naukowymi: surowców energetycznych, surowców metalicznych, surowców niemetalicznych,
- 5) ekonomiki i organizacji poszukiwań geologicznych,
- 6) złóż rud wraz z dwoma zakładami naukowymi: geologii złóż rud, petrografii rud,
- 7) złóż węgla wraz z dwoma zakładami naukowymi: geologii złóż węgla, paleobotaniki i petrografii węgla,
- 8) złóż ropy i gazu wraz z dwoma zakładami naukowymi: geologii złóż ropy i gazu, metodyki poszukiwań złóż ropy i gazu,
- 9) złóż surowców skalnych wraz z trzema zakładami naukowymi: złóż surowców ceramicznych, złóż kamienia, złóż soli,
- 10) geologii kopalnianej wraz z trzema zakładami naukowymi: geologicznej obsługi kopalni, hydrogeologii kopalnianej, geologii inżynierskiej,
- 11) geofizyki geologicznej wraz z czterema zakładami naukowymi: magnetyki i grawimetrii poszukiwawczej, poszukiwawczych metod sejsmicznych, poszukiwawczych metod elektrycznych, geologicznej geofizyki ogólnej i geoanalizy.

Studia na tym Wydziale są prowadzone w zakresie geologii i poszukiwania złóż kopalni (węgli, ropy i gazu, rud, soli, surowców skalnych), a

nadto jest w nim wydzielony oddział geofizyki geologicznej dla szkolenia specjalistów w zakresie tych działów geofizyki, które znajdują zastosowanie przy poszukiwaniu złóż kopalni.

Poza głównymi ośrodkami szkolenia geologów (Warszawa, Kraków) we Wrocławiu na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi istnieje oddział Geologiczny. Specjalizuje się w geologii Sudetów i rejonów przyległych.

W Politechnice Gdańskiej czynne są studia geologii technicznej tj. w zakresie podstawowej gałęzi nauk geologicznych dla potrzeb inwestycyjnych, oraz studia hydrogeologiczne. (a)

Z ZAGADNIEN WSPÓŁCZESNEJ GEOLOGII

Polskie Towarzystwo Geologiczne zorganizowało w miesiącu marcu i kwietniu 1953 roku w Krakowie cykl wykładów naukowo-popularnych pt. „Z zagadnień współczesnej geologii”. Na cykl złożyły się wykłady:

- E. Goerlich: Co wiemy o budowie ziemi na podstawie badań geochemicznych?
- Z. Sliwiński: Budowa ziemi na podstawie badań sejsmologicznych.
- Dr Oberc: Jak tworzą się skały osadowe?
- J. Burek: Jak określa się bezwzględny wiek skał skorupy ziemskiej?
- J. Małeck: Początki życia na ziemi i kierunki jego rozwoju w ciągu epok geologicznych.
- K. Birkenmajer: Co wiemy o tworzeniu się gór fałdowych?
- St. Siedlecki: O względnym wieku geologicznym. (a)

WYKŁADY PROFESORA UNIWERSYTETU MOSKIEWSKIEGO IM. ŁOMONOSOWA I. N. NIKOŁAJEWA

W lutym i marcu 1953 roku profesor Uniwersytetu Moskiewskiego im. Łomonosowa I. N. Nikołajew wygłosił w Polsce szereg wykładów, a to:

Warszawa:

1. Zadania geologii w wielkich stalinowskich budowach komunizmu
2. Neotektonika — nowy dział geologii
3. O podstawowych zagadnieniach metodologii w naukach geologicznych
4. O tektonicznej budowie południowej części Europy Środkowej w świetle osiągnięć geologów radzieckich
5. Zagadnienie metod planowania studiów i pracy katedr na wyższych uczelniach
6. O dolnej granicy czwartorzędu.

Wrocław:

1. Neotektonika — nowy dział geologii
2. Zadania geologii w wielkich stalinowskich budowach komunizmu.

Kraków:

1. Neotektonika — nowy dział geologii
2. Zadania geologii w wielkich staliniowskich budowlach komunizmu
3. O tektonicznej budowie południowej części Europy Środkowej w świetle osiągnięć geologów radzieckich
4. Geosynkliny i budowa tektoniczna Karpat i Alp w świetle badań geologów radzieckich
5. Organizacja i nauczanie geologii w wyższych uczelniach ZSRR.

Odczyty wygłoszone przez prof. I. N. Nikołajewa były przedmiotem żywych dyskusji wśród całego polskiego świata geologicznego. Nowe zagadnienia i nowe metody pracy, a zwłaszcza wspominane ich rezultaty wywołały szeroki oddźwięk w państwowej służbie geologicznej.

Niewątpliwie ta wymiana poglądów i myśli naukowej przyczyni się wydatnie do usprawnienia pracy naszych geologów i spowoduje jeszcze silniejsze powiązanie nauki z życiem gospodarczym kraju. (d)

GEOLOGICZNE SZKOŁY ZAWODOWE

Z dniem 1 stycznia 1953 r. Centralny Urząd Geologii przejął z gestii Ministerstwa Górnictwa i Techniki Ministerstwo Geologiczne w Warszawie (ul. Grójecka 93) wraz z internatem oraz Technikum Geologiczne w Krakowie (ul. Świerczewskiego 14).

Technika Geologiczne są szkołami czteroletnimi, kształcą w zakresie geologii i poszukiwania złóż. (RZ)

KOMISJA WERYFIKACYJNO-EGZAMINACYJNA NA STOPIEŃ INŻYNIERA-GEOLOGA

Na podstawie art. 8 ustawy z dnia 28 stycznia 1948 r. o stopniu inżyniera (Dz. U. Nr 10, poz. 68) Minister Szkolnictwa Wyższego powołał przy Wydziale Geologiczno-Poszukiwawczym Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie Komisję Weryfikacyjno-Egzaminacyjną w następującym składzie:

Przewodniczący — Prof. dr inż. Krajewski Roman.

Z-ca przewodniczącego — Prof. dr Kamieński Stanisław.

Członkowie — Prof. dr. Jaskólski Stanisław, prof. dr. Bocheński Tadeusz.

W myśl art. 7 w/w ustawy osoby, które uzyskały świadectwo ukończenia średniej szkoły zawodowej technicznej krajowej lub zagranicznej, albo równorzędnych kursów zawodowych, oraz wykazały się odpowiedzialną praktyką, mają możliwość uzyskania stopnia inżyniera. Fakt ten ma doskonałą wymowę. W nim kryje się głęboka troska o człowieka, który zdał życiowy egzamin na polu badań lub poszukiwań geologicznych, a który w warunkach międzywojennych nie mógł ukończyć normalnych wyższych studiów geologicznych.

Kandydaci ubiegający się o dopuszczenie do egzaminu w celu uzy-

skania stopnia inżyniera winni złożyć podanie do Dziekana Wydziału Geologiczno-Poszukiwawczego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie.

Kandydatowi, który złoży egzamin z wynikiem pomyślnym Komisja nada stopień inżyniera geologa.

Jest to jeszcze jednym dowodem troski Państwa Ludowego o swego obywatela. (Z)

ORGANIZACJA PAŃSTWOWEJ SŁUŻBY GEOLOGICZNEJ

Do dnia 20 lutego 1947 r., tj. do dnia ogłoszenia dekretu z dnia 3 lutego 1947 r., działalność państwowej służby geologicznej regulowały przepisy dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 marca 1938 r. o państwowej służbie geologicznej, które oczywiście nie stwarzały podstawy do organizacji tej służby na poziomie niezbędnym do wykonania stale wzrastających potrzeb gospodarki narodowej w Polsce Ludowej. Dekret z 20 lutego 1947 r. do organizacji służby geologicznej nie wniósł wiele nowego.

W dalszym ciągu podstawową służbę geologiczną sprawowała Państwowa Rada Geologiczna i Państwowy Instytut Geologiczny. Obydwie te instytucje podlegały Ministrowi Przemysłu.

W 1949 r. w związku z dokonaną zmianą organizacji naczelnych władz gospodarki narodowej sprawy służby geologicznej przekazane zostały do zakresu działania Ministra Górnictwa.

Poza P. I. G. poszukiwaniami geologicznymi zajmowały się przedsiębiorstwa różnych resortów w zależności od własnych potrzeb. Organizacja ta nie zabezpieczała w dostatecznym stopniu interesów Państwa, w szczególności nie zapewniała należytego kierownictwa i kontroli nad pracami geologicznymi i geologiczno-poszukiwawczymi oraz nad prawidłowym trybem sporządzania, zatwierdzania i korzystania z dokumentacji geologicznej.

Konieczność dostosowania prac geologicznych i geologiczno-poszukiwawczych do potrzeb gospodarki narodowej znalazła swój wyraz w uchwale Nr. 611 Prezydium Rządu z dnia 18 sierpnia 1951 r. w sprawie organizacji i zakresu działania służby geologicznej.

W wykonaniu wytycznych tej uchwały wydanych zostało szereg aktów prawnych, będących podstawą działalności państwowej służby geologicznej, szereg dalszych aktów normatywnych jest w tej chwili w opracowaniu.

Podstawowym wśród tych aktów prawnych jest dekret z dnia 8 października 1951 r. o państwowej służbie geologicznej (Dz. U. Nr. 52, poz. 369), powołujący do życia Centralny Urząd Geologii oraz służby resortowe i terenowe.

Sprawy zastrzeżone w dekreście Centralnemu Urzędowi Geologii, a należące dotychczas do właściwości

Ministra Górnictwa oraz innych ministrów, przeszły do zakresu działania Prezesa Rady Ministrów — jako ministra, któremu Urząd podlega.

Szczegółowy zakres działania Centralnego Urzędu Geologii normuje uchwała Nr 326 Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie nadania statutu Centralnemu Urzędowi Geologii (Monitor Polski Nr A-38, poz. 522) stanowiący w § 2 statutu, iż do Urzędu należy realizacja w skali ogólnokrajowej zadań określonych w art. 2 dekretu, a w szczególności:

1. sporządzanie jednolitego planu państwowej służby geologicznej oraz prowadzenie statystyki i sprawozdawczości, obejmujących całokształt działalności państwowej służby geologicznej;
2. opracowywanie norm, wytycznych i instrukcji w zakresie wszelkich zagadnień państwowej służby geologicznej;
3. kierownictwo i koordynacja prac geologicznych i geologiczno-poszukiwawczych na terenie całego kraju oraz kierownictwo prac naukowo-badawczych, prowadzonych przez państwową służbę geologiczną;
4. zatwierdzanie dokumentacji złóż;
5. kontrola organizacji, jakości i wszechstronności prac geologicznych wszystkich jednostek organizacyjnych służby geologicznej;
6. prowadzenie badań i orzekanie w sprawach należytego zabezpieczenia udokumentowania zasobami surowców mineralnych poszczególnych gałęzi przemysłu oraz kopalni czynnych i projektowanych z punktu widzenia zapewnienia im należytych perspektyw rozwojowych;
7. kontrola dostosowania zasobów do planowej produkcji i wydobycia;
8. szkolenie i doszkalanie kadr dla państwowej służby geologicznej;
9. współdziałanie z Ministerstwem Szkolnictwa Wyższego i Polską Akademią Nauk w zakresie ustalania i realizacji planu badań z zakresu geologii i nauk pokrewnych w uczelniach wyższych.

Zadania swoje Centralny Urząd Geologii wykonuje przy pomocy Komisji Zasobów Kopalni i Biura Dokumentacji Geologicznej. Obydwie te jednostki złączone z Urzędem administracyjnie działają przy nim i mają swoje określone zadania do spełnienia.

Do zakresu działania Komisji Zasobów Kopalni należy między innymi sprawdzanie i przedstawianie Prezesowi CUG do zatwierdzenia obliczeń zasobów złóż surowców mineralnych wszelkiego rodzaju, które stanowią lub mogą stanowić bazę dla eksploatacji przemysłowej, oraz

badanie stopnia zabezpieczenia perspektyw rozwojowych przedsiębiorstw opartych na bazie surowców mineralnych pod względem należytego ich zabezpieczenia w odpowiednio zbadane i udokumentowane zasoby tych surowców.

Biuro Dokumentacji Geologicznej prowadzi między innymi ewidencję zasobów wszystkich kopalni, sporządza bilanse zasobów, gromadzi dokumentację geologiczną, opracowuje systematycznie wyniki prac geologicznych w najszerszym tego słowa znaczeniu, wykonywanych przez wszystkie organizacje i jednostki na terenie państwa.

Przy Prezesie CUG działa wreszcie Naukowo-Techniczna Rada Geologiczna jako organ opiniotwórczy i doradczy w zakresie naukowo-technicznych zagadnień geologicznych.

Centralnemu Urzędowi Geologii podlega Instytut Geologiczny, Przedsiębiorstwo Poszukiwań Geofizycznych, przedsiębiorstwo „Wydawnictwa Geologiczne” i Technikum Geologiczne w Warszawie i w Krakowie.

W miarę rozwoju służby geologicznej, w miarę coraz bardziej precyzyjnego określenia zadań poszczególnych jej organów przepisy uchwały Nr 611 w części dotyczącej organizacji resortowej służby geologicznej okazały się zbyt ogólnymi i niewystarczającymi. Zaszła potrzeba ich uzupełnienia. Zadanie to spełniła uchwała Prezydium Rządu z dnia 26 września 1952 r. w sprawie organizacji i zakresu działania resortowych służb geologicznych (Monitor Polski Nr A-90, poz. 1405).

Jeśli porównamy zawarty w rozdziale II uchwały zakres działania służby resortowej z zakresem działania innych organów służby geologicznej, to przekonamy się, że obowiązek prowadzenia operatywnej działalności w zakresie prac geologicznych dla bezpośrednich potrzeb życia gospodarczego ciąży głównie na służbie resortowej.

Uchwała utrzymując w całej pełni zasadę jednoosobowego kierownictwa i odpowiedzialności nakłada na resortową służbę geologiczną obowiązek:

- a) uzgadniania z Centralnym Urzędem Geologii metod badań i planów prac geologicznych wykonywanych przez resortową służbę geologiczną;
- b) dostarczania Centralnemu Urzędowi Geologii materiałów, opracowań, próbek, wzorów, dotyczących zabezpieczenia działalności przemysłowej ustalonymi zasobami kopalni, niezbędnych do zatwierdzenia zasobów kopalni i paszportyzacji złóż, opracowań hydrogeologicznych, geotechnicznych i geofizycznych oraz innych wyników żądanych przez Centralny Urząd Geologii (Biuro Dokumentacji Geologicznej);
- c) przedstawiania Centralnemu Urzędowi Geologii uzasadnień

wymagań, jakim winny odpowiadać kopaliny przetwarzane przez przedsiębiorstwa resortowe;

- d) składania Centralnemu Urzędowi Geologii technicznych sprawozdań z wykonania planu prac geologicznych;
- e) uzgadnianie z Centralnym Urzędem Geologii szkolenia i doszkalania kadry fachowej i naukowej resortowej służby geologicznej.

Ponadto służba resortowa ma obowiązek współdziałać ze służbą geologiczną innych resortów celem wykonania całokształtu zadań państwowej służby geologicznej oraz z komórkami geologicznymi prezydentów wojewódzkich rad narodowych w zakresie:

- a) udzielania informacji o występowaniach i złożach kopalni nie obejmowanych obszarami górniczymi;
- b) udzielania informacji hydrogeologicznych, geotechnicznych i fizjograficznych w zakresie potrzeb terenowych;
- c) ochrony przyrody nieożywionej;
- d) wykorzystywania zebranych przez komórki geologiczne prezydentów wojewódzkich rad narodowych materiałów dotyczących miejscowej bazy surowcowej, hydrogeologii i warunków geotechnicznych.

W myśl § 3 uchwały służba geologiczna jest powołana w tym resortcie, którego zakres działania obejmuje eksploatację złóż kopalni, przetwarzanie kopalni, wykonywanie inwestycji budowlanych, komunikacyjnych lub użyteczności publicznej, wymagających badań geologicznych.

Na obecnym etapie służba geologiczna powstała w 13 resortach:

1. Resorcie Górnictwa,
2. „ Hutnictwa,
3. „ Przemysłu Materiałów Budowlanych,
4. Resorcie Przemysłu Chemicznego,
5. Resorcie Przemysłu Drobego i Rzemiosła,
6. Resorcie Budownictwa Miast i Osiedli,
7. Resorcie Budownictwa Przemysłowego,
8. Resorcie Transportu Drogowego i Lotniczego,
9. Resorcie Kolei,
10. „ Żeglugi,
11. „ Gospodarki Komunalnej,
12. Resorcie Zdrowia,
13. „ Energetyki.

Służbę resortową tworzą komórki geologiczne lub stanowiska pracy, zorganizowane na wszystkich szczeblach organizacyjnych przemysłu. Resortowa służba geologiczna składa się z:

1. głównego geologa resortu;
2. głównego geologa lub geologa w centralnych zarządach lub jednostkach równorzędnych;

3. geologa w przedsiębiorstwie;
4. przedsiębiorstw geologicznych lub operatywnych komórek geologicznych w przedsiębiorstwach.

Do zadań służby resortowej należy m. in.:

1. prowadzenie prac geologicznych i geologiczno-poszukiwawczych w zakresie ustalania zasobów złóż kopalni w kategoriach „B” i „A”, opracowywanie wyników w celu przygotowania kopalni do wydobycia i pełnego zabezpieczenia potrzeb gospodarki narodowej;
2. obsługa geologiczna i hydrogeologiczna złóż i kopalni;
3. obliczanie zasobów, prowadzenie ich ewidencji, prowadzenie prac rejestracyjnych i dokumentacyjnych, sporządzanie do rocznego bilansu zasobów, zabezpieczanie przedsiębiorstw zasobami surowców mineralnych, opracowywanie złóż eksploataowanych, badanych i porzuconych;
4. sporządzanie planu prac geologicznych i geologiczno-poszukiwawczych, planu przyrostu zasobów a także sporządzanie sprawozdań z wykonania tych planów;
5. przechowywanie materiałów geologicznych w zakresie ustalonym przez CUG;
6. ustalanie warunków geologicznych, geotechnicznych i hydrogeologicznych dla potrzeb inwestycyjnych;
7. nadzór nad wykonaniem powyższych zadań w ramach resortu.

Zadania te w przeważającej mierze ciążyć będą na najniższych komórkach geologicznych tj. na geologach w przedsiębiorstwie i na przedsiębiorstwie geologicznym. Główny geolog lub geolog w centralnym zarządzie lub jednostce równorzędnej sprawuje nadzór operatywny nad działalnością geologów w przedsiębiorstwach podległych, a główny geolog resortu jest organem koncepcji uzgodnionym z CUG i wykonuje zwierzchni nadzór i kontrolę w ramach resortu.

Ostatnim spośród trzech zasadniczych organów państwowej służby geologicznej są prezydium wojewódzkich rad narodowych, wykonujące zadania państwowej służby geologicznej w zakresie terenowym. Komórki geologiczne w prezydiach wojewódzkich rad narodowych w postaci referatów mogą być tworzone na podstawie uchwały Nr 537/52 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 1952 r. o zmianie instrukcji Nr 3 w sprawie tworzenia wydziałów i referatów prezydentów rad narodowych (Monitor Polski Nr A-63, poz. 951) i związanych z nią: uchwały Nr 538/52 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 1952 r. o zmianie instrukcji Nr 8 w sprawie

organizacji wewnętrznej i etatów wydziałów prezydiów rad narodowych (Monitor Polski Nr A-63, poz. 952) i uchwały Nr 536/52 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 1952 o zmianie instrukcji Nr 2 w sprawie składu, podziału pracy i trybu działania prezydiów rad narodowych (Monitor Polski Nr A-63, poz. 950).

Uprawnienia władzy naczelnej, wynikające z tej ostatniej uchwały w stosunku do referatów geologicznych, Prezes Rady Ministrów zarządzeniem Nr 168 z dnia 15 lipca 1952 roku w sprawie przekazania uprawnień władzy naczelnej w stosunku do referatów geologicznych (Monitor Polski Nr A-63, poz. 960) przekazał Prezesowi CUG.

Zadania państwowej służby geologicznej w zakresie terenowym, wykonywane przez prezydium wojewódzkich rad narodowych, określił Prezes CUG zarządzeniem z dnia 13 lipca 1952 r. (Monitor Polski Nr A-63, poz. 970). Sprowadzają się one m. in. do:

1. rejestracji i ewidencjonowania zgłaszanych przez ludność odkryć występowania złóż kopalni;
2. prowadzenia ewidencji zasobów poszczególnych złóż nieobjętych obszarami górniczymi, ewidencji trwałego lub okresowego eksploataowania tych złóż oraz ustalania ubytku zasobów powstałych wskutek eksploatacji;
3. udzielania fachowej pomocy przy eksploataowaniu, użytkowaniu i przeróbce miejscowych kopalni, przy zaopatrywaniu w wodę, a także rozwiązywaniu zagadnień geotechnicznych.

Cytowane wyżej przepisy prawne stworzyły jednolite podstawy dla organizacji państwowej służby geologicznej.

Służba ta, jak już było powiedziane, składa się z trzech zasadniczych pionów:

1. Centralnego Urzędu Geologii wraz z podległymi jednostkami (Instytutem Geologicznym, Przedsiębiorstwem Poszukiwań Geofizycznych, i przedsiębiorstwem „Wydawnictwa Geologiczne”);
2. służb geologicznych w 13 resortach;
3. terenowych służb geologicznych w prezydiach wojewódzkich rad narodowych.

Dopływ nowych kadr o wyższych kwalifikacjach zapewniony został przez utworzenie wydziałów geologicznych w szkołach wyższych podległych Ministrowi Szkolnictwa Wyższego.

Kadry zawodowe kształcą w myśl wytycznych Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego dwa technika geologiczne podległe Prezesowi CUG.

Nad rozwojem nauk geologicznych w kraju czuwa Polska Akade-

mia Nauk, która w zakresie tym utworzyła dwa komitety naukowe;

1. Komitet Geologiczny,
2. Komitet Geofizyczny.

(Z)

UTWORZENIE INSTYTUTU GEOLOGICZNEGO

Z dniem 1 stycznia 1953 r. rozpoczęła swoją działalność Instytut Geologiczny powołany do życia uchwałą Nr 391 Rady Ministrów z dnia 14 maja 1952 r. w sprawie utworzenia Instytutu Geologicznego (Monitor Polski Nr A-65, poz. 995).

Uprawnienia władzy naczelnej w stosunku do Instytutu Prezes Rady Ministrów przekazał Prezesowi CUG zarządzeniem Nr 183 z dnia 14 maja 1952 r. Instytut Geologiczny powstał na bazie zniesionych dekretem państwowym — Państwowego Instytutu Geologicznego i Muzeum Ziemi. Prezes Rady Ministrów wyżej cytowanym zarządzeniem przydzielił Instytutowi do wykonania zadań planowych majątek tych dwóch zniesionych instytucji.

Zadania Instytutu odbiegają od zadań PIG. Aczkolwiek Państwowy Instytut Geologiczny był na podstawie § 1, pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 sierpnia 1951 r. (Dz. U. Nr 41, poz. 314) poddany działaniu ustawy o tworzeniu instytucji naukowo-badawczych dla potrzeb gospodarki narodowej i do zadań jego należało prowadzenie prac naukowo-badawczych, jednak w rzeczywistości funkcje wykonywane przez PIG znacznie odbiegały od zadań statutowych. Niespotykany dotychczas w naszej państwowości rozwój gospodarki narodowej, a zwłaszcza szybki rozwój górnictwa i przemysłu stawał coraz większe wymagania geologii i z tego powodu czynności usługowe wysunęły się na pierwszy plan działalności Państwowego Instytutu Geologicznego, spychając badania naukowe na dalsze miejsce. PIG był w rzeczywistości podstawową służbą geologiczną w Polsce i musiał rozwiązywać prawie wszystkie zagadnienia geologiczne, z jakimi spotykało się całe życie gospodarcze Polski Ludowej. PIG został zmuszony przez życie do usług na rzecz przemysłu w zakresie badań i wydawania podstawowych orzeczeń geologicznych, geotechnicznych i hydrogeologicznych dla większości inwestycji w Państwie. Wprawdzie w ostatnim czasie przed dekretem październikowym zaczęły powstawać geologiczne służby resortowe, lecz działalność ich była nieskoordynowana i nie zaspokajała potrzeb gospodarki narodowej. Z chwilą reorganizacji państwowej służby geologicznej część zadań należących dotychczas do Państwowego Instytutu Geologicznego przejęły resortowe służby geologiczne, część Centralny Urząd Geologii, a nowemu Instytutowi Geologicznemu pozostało jako główne zadanie prowadzenie prac naukowo-badawczych, a jako wyjątek

wydawanie orzeczeń geologiczno-technicznych i hydrogeologicznych, odnoszących się do specjalnych problemów lokalizacyjnych oraz do wielkich obiektów budownictwa przemysłowego, lądowego i wodnego. W nawiązaniu do prac naukowo-badawczych Instytut Geologiczny ma obowiązek wykonywania podstawowej dokumentacji i paszportyzacji złóż w zakresie niezbędnym dla prac geologicznych służb resortowych. Jest to zerwanie z przedwojennymi przestarzałymi pojęciami i hasłami „geologia dla geologii” wskazujące, że badania naukowe Instytutu powinny mieć kierunek odpowiadający istotnym potrzebom gospodarki narodowej, tj. powinny przyczynić się do rozpoznania i przygotowania zasobów złóż kopalni użytecznych dla przemysłu.

Prace naukowo-badawcze prowadzone w zakresie poznawania budowy geologicznej skorupy ziemskiej powinny dać w efekcie odkrycia nowych złóż kopalni tak potrzebnych dla uprzemysłowienia kraju. System gospodarki planowej, charakteryzujący państwo socjalistyczne, wymaga zapewnienia wszystkim zainteresowanym przedsiębiorstwom odpowiednich zasobów złóż kopalni, przyczym zasoby te powinny być tak udokumentowane, aby dawały gwarancję, że nakłady inwestycyjne poczynione na obiekty, mające eksploatować złoża kopalni lub przerabiać kopaliny, przyniosą korzyść gospodarce narodowej.

Zadaniem Instytutu Geologicznego będzie w zasadzie poznanie zasobów złóż kopalni w kategorii „C” i przekazywanie uzyskanych danych służbom resortowym do dalszego wykorzystania.

Instytut Geologiczny utworzony został na podstawie art. 1. ustawy z dnia 8 stycznia 1951 r. o tworzeniu instytutów naukowo-badawczych dla potrzeb gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 5, poz. 38) w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki (Dz. U. z 1952 r. Nr 6, poz. 38). Fakt ten ma doniosłe znaczenie praktyczne, stawiając przed Instytutem zupełnie nowe zadanie nieznane Państwowemu Instytutowi Geologicznemu. Zadanie to w postaci kształcenia pracowników nauki oraz dokształcania pracowników geologicznych służb przemysłowych jest zadaniem statutowym i wypływa konsekwentnie z przepisów ustawy z dnia 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki. (Z)

KORZYSTANIE Z MATERIAŁÓW I DOKUMENTACJI GEOLOGICZNEJ

Okólnik Prezesa Centralnego Urzędu Geologii uregulował tryb udostępniania urzędowi, instytucjom i przedsiębiorstwom materiałów i dokumentacji geologicznej, będącej w posiadaniu Centralnego Urzędu Geo-

logii i podległych mu jednostek organizacyjnych. Na Biuro Dokumentacji Geologicznej przy Centralnym Urzędzie Geologii nałożony został obowiązek centralnej obsługi urzędów, instytucji i przedsiębiorstw w zakresie informowania i udostępniania materiałów i dokumentacji geologicznej, co ułatwia stronie korzystającej otrzymanie potrzebnych danych. (A. Sz.)

UTWORZENIE PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWEGO „WYDAWNICTWA GEOLOGICZNE”

Zarządzeniem V-Prezesa Rady Ministrów dr Stefana Jedrychowskiego utworzone zostało przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą „Wydawnictwa Geologiczne”. Utworzenie przedsiębiorstwa „Wydawnictwa Geologiczne” rozszerza możliwości upowszechniania i popularyzacji badań oraz osiągnięć naukowych w zakresie geologii, dotychczasowe bowiem metody wydawnicze nie zapewniały ani planowej publikacji prac naukowych i naukowo-badawczych, ani dotarcia książki do odbiorcy.

Potrzeba udostępnienia kadrom państwowej służby geologicznej, szkołom wyższym i średnim potrzebnych materiałów naukowych, naukowo-technicznych i dydaktycznych z dziedziny geologii, jak również popularyzacja zagadnień geologicznych, ukształtowała następujące ogólne ramy programu wydawniczego „Wydawnictwa Geologicznych”:

- wydawnictwa naukowe,
- wydawnictwa popularno-naukowe,
- „Biblioteka Zawodowa Geologa”,
- „Biblioteka Młodego Geologa”,
- książki zawodowe,
- mapy i tablice geologiczne,
- czasopisma geologiczne.

Likwidacja zacofania działalności wydawniczej w dziedzinie geologii w Polsce jest procesem trudnym ale koniecznym. „Wydawnictwa Geologiczne” liczą na współpracę całego świata geologicznego przy realizacji tego zamierzenia, co wydatnie może przyczynić się do rozwoju geologii polskiej. (A. S.)

DWUDZIESTOLECIE PIERWSZEJ POLSKIEJ WYPRAWY POLARNEJ

Dnia 12 grudnia 1952 r. odbyło się wspólne posiedzenie naukowe Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Polskiego Towarzystwa Meteorologicznego poświęcone dwudziestej rocznicy pierwszej polskiej wyprawy polarnej, zorganizowanej w ramach tzw. Roku Polarne. Kierownik wyprawy inż. Centkiewicz wspominał ogólnie o historii wypraw podbiegunowych, zwracając więcej uwagi na działalność naukową w czasie II Roku Polarne 1932/33. Prelegent omówił szczegółowo pracę naukową polskiej ekspedycji naukowej na Wyspie Niedźwiedziej w cza-

sie 13 miesięcy pobytu w obszarze podbiegunowym. Referat był ilustrowany licznymi oryginalnymi przezroczkami. Prelegent podkreślił niesprzyjające warunki, w jakich organizowała się wyprawa, a także zupełny brak zrozumienia u sanacyjnego rządu dla tego rodzaju zbiorowego wysiłku naukowego. Dla zilustrowania podał, iż na koszt wyprawy wyasygnowano aż... 35.000 zł, gdy tymczasem inne państwa przeznaczyły sumy co najmniej 10-krotnie wyższe. ZSRR w czasie II Roku Polarne, który dał najlepsze i najobfitsze materiały naukowe z dziedziny geofizyki, jakie kiedykolwiek zebrano, założył 3 nowe stacje badawcze i włączył do programu badań Roku dwadzieścia już działających od dawna stacji polarnych. Kończąc swój referat inż. Centkiewicz zawiadomił obecnych, że III kolejny Rok Polarne będzie w latach 1957/58. (J. G.)

ZWIĄZEK RADZIECKI

KOMISJA URALSKA DLA BADAŃ CZWARTORZĘDU PRZY UNIWERSYTECIE MOŁOTOWSKIM

Od paru lat Oddział Geologii Czwartorzędu I.G.N. A.N. ZSRR, wspólnie z uniwersytetem imienia Gorkiego w Mołotowie przeprowadza badania na Uralu w dolinie rzeki Czusowa i średnim biegu Kamy nad stratygrafią, fauną i florą czwartorzędu oraz archeologią.

Z inicjatywy W. A. Obruczewa powstała dn. 25.XII.1948 przy uniwersytecie im. Gorkiego w Mołotowie Komisja do Badań Czwartorzędu Uralu. Do Prezydium Komisji weszli G. A. Maksimowicz jako przewodniczący, O. N. Badera — zastępca przewodniczącego oraz W. A. Aprodow jako sekretarz naukowy. Ponadto w skład zespołu Komisji zostali powołani w charakterze członków korespondentów geologowie pracujący w przemyśle, nauczyciele, agronomowie oraz organizacje geologiczne.

Zbiorowe prace Komisji dały już w ciągu czterech ubiegłych lat ciekawe wyniki zarówno z punktu widzenia naukowego jak i gospodarczego. Odkryto i zbadano cały szereg stanowisk archeologicznych z paleolitu i neolitu, do tego czasu zupełnie nieznanych na Uralu. Najnowsze badania wykazały, że właśnie na terenie Uralu rozwiąże się liczne zagadnienia dotyczące geologii czwartorzędu i archeologii. Podjęto systematyczne badanie jaskiń z punktu widzenia geologicznego i archeologicznego, zgromadzono materiał dotyczący historii fauny, flory i człowieka. Kontynuowanie i dalsze rozwijanie badań w tym zakresie przyczyni się do opracowania podstaw korelacji czwartorzędowych utworów europejskich i azjatyckiej części ZSRR. Ponadto przygotowano do druku krótką instrukcję dla kra-

joznawców, nauczycieli i szkół w odniesieniu do zbierania materiałów dotyczących czwartorzędu oraz pracę zbiorową pt. „Materiały dotyczące paleogeografii czwartorzędu Uralu”. (J. P.)

O PERSPEKTYWACH ROZWOJU RADZIECKIEJ GEOLOGII TECHNICZNEJ

O pierspektiwach rozwoju światłowskiej inżynierii geologii. P. N. Paniukow. Biull. Mosk. Obszcz. Ispyt. Prirody. t. LVII. Moskwa 1952.

(Tezy referatu wygłoszonego na posiedzeniu Moskiewskiego Towarzystwa Przyrodników w dniu 10 kwietnia 1952 r.).

1. Sposoby podejścia geologii technicznej do rozwiązywania zadań budownictwa wynikają z następujących założeń naukowych:

a) Warunki pracy przy budowie składają się z połączenia naturalnych warunków geologicznych i warunków wytwarzanych przez samą budowlę. Dlatego należy rozpatrzyć jedynie system: „budowla a warunki naturalne”;

b) na skutek wzajemnego oddziaływania na siebie budowli i naturalnych warunków geologicznych powstają zawsze takie lub inne zmiany w budowlach, w większym lub mniejszym stopniu odbijające się na niej;

c) wyniki pracy systemu „budowla a środowisko geologiczne” można zbadać, przewidzieć na przyszłość oraz kierować się nimi przy zastosowaniu odpowiedniej organizacji i prowadzeniu prac budowlanych.

2. Łączność zjawisk stanowiących wynik wzajemnego oddziaływania budowli i środowiska geologicznego otrzymała nazwę zjawisk geotechnicznych (P. N. Paniukow, G. N. Kamiński).

3. Badania zjawisk geotechnicznych za pomocą metod mechaniki gruntów i środowiska geologicznego stanowią podstawę współczesnej geotechniki.

4. Włączenie metod mechaniki gruntów z geologią przy rozwiązywaniu zadań budowlanych wielką rolę odegrały:

a) powstanie i dodatnie wyniki gruntoznawstwa;

b) zapoczątkowanie i postępy mechaniki skał (P. M. Cimbariewicz), poświęconej mechanicznej stronie zjawisk zachodzących w masach skalnych pod wpływem prac górniczych;

c) powstanie nauki o zjawiskach geotechnicznych (1935 — 1936).

5. Głównym zadaniem geologii technicznej jest prognoza zjawisk geotechnicznych i opracowanie sposobów kierowania nimi w tym celu, aby zapewnić trwałość i efektywność pracy w poczynaniach geotech-

nicznych i technicznych budowla. Zadanie to rozwiązują obecnie wszystkie kierunki współczesnej geologii technicznej: ogólny i regionalny kierunek geologii technicznej, gruntoznawstwo, mechanika gruntów i skał, specjalna geologia techniczna i hydrogeologia techniczna. Tak zwana „geotechnika“ jest nierozdzielalną częścią nauki o gruntach, rozwiązującej zagadnienia sztucznego przekształcania właściwości skał.

6. Wielkie budowle komunizmu naszej doby znacznie rozszerzyły zadania geologii technicznej; rozwiązywane jest zagadnienie zmiany zewnętrznych geodynamicznych i geologicznych procesów ogromnych obszarów związanych z działalnością wiatru, wód płynących i gruntowych oraz niektórych innych jeszcze procesów podatnych na oddziaływanie techniczne i organizację.

7. Zewnętrzne procesy geodynamiczne oraz procesy geotechniczne dokonywują się według jednych i tych samych praw, z tym jednak, że procesy geotechniczne działają w warunkach stworzonych ręką ludzką, mogą więc doprowadzić do innych wyników i mogą być zwrócone w kierunku niezbędnym dla potrzeb gospodarki narodowej.

8. Z decyzji Partii i Rządu o zadaniach w dziale przekształcania przyrody wypływa:

- wyjątkowe znaczenie badań procesów geodynamicznych do opracowania sposobów technicznego przekształcania terytorium;
- koniczność zbadania całego kompleksu warunków geologicznych, w których zachodzą wymienione procesy i
- specjalna rola badań geotechnicznych i podejścia regionalno-geologicznego przy ustalaniu warunków geotechnicznych.

9. Geotechniczne zjawiska zawsze w pewnej mierze stanowią odbicie sztucznie wywołanych zjawisk rozwijających się w nowej stworzonej przez człowieka sytuacji, co też wyraża się przeważnie w:

- lokalizacji geotechnicznych zjawisk w strefach oddziaływania budowli i robót technicznych;
- w skałach zjawisk;
- w specjalnym złączeniu różnych procesów zazwyczaj odbiegających od właściwości zjawisk fizyko-geologicznych.

10. Najważniejsze zadania postawione przed geologią techniczną przez wielkie budowle komunizmu są następujące:

- opracowanie i ugruntowanie podstaw naukowych regionalnej, geotechnicznej oceny wielkich obszarów drogą badań procesów fizyko-geologicznych;
- opracowanie i ugruntowanie geologicznych metod prognozy zjawisk geotechnicznych na podstawie danych regionalnych i szczegółowych badań prowa-

dzonych nad projektami wielkich budowli komunizmu;

- organizacja i realizacja służby nadzoru nad zjawiskami geotechnicznymi na wielkich budowlał komunizmu;
- inne jeszcze, metodyczne oraz geotechniczne zadania zapewniające wykonanie na wysokim naukowo-technicznym poziomie i w maksymalnie krótkich terminach badań geotechnicznych na wielkich budowlał (na przykład: opracowanie metodycznych podręczników; konstruowanie, standaryzacja i wykonywanie przyrządów i aparatury do badań laboratoryjnych, doświadczalnych i stacyjnych; opracowywanie i udoskonalanie metod geotechnicznych zmian właściwości skał; opracowanie podstawowych sposobów i schematów obliczeń zjawisk geotechnicznych, metod kierowania nimi itd.).

11. Dotychczas geologia techniczna zajmowała się przede wszystkim zagadnieniami budownictwa naziemnego. Zagadnienie geologii technicznej w górnictwie to oddzielna i bardzo obszerna dziedzina, która czeka na badaczy władających metodami współczesnej geologii technicznej. W zakres jej wchodzi:

- problem ciśnienia skał i innych różnorodnych zjawisk górnictwo-geologicznych ściśle związanych z ciśnieniem skał i
- problem kierowania zabezpieczeniem brzegów w odkrywkach kopalnianych.

12. Współczesne zmechanizowane ławy i przejście na wybieranie głębokich poziomów postawiły bardzo ostro zadanie zbadania geotechnicznych właściwości masywów skalnych i skał w warunkach robót górniczych. Rozwiązanie tych zadań napotyka na opór spowodowany wąskim zakresem teoretycznej koncepcji mechaniki skał. Tu więc konieczne jest ugruntowanie metod geologii technicznej.

Nie mniej odpowiedzialne są zadania geologii technicznej w dziedzinie kierowania zabezpieczeniem brzegów w kopalniach odkrywkowych. Mamy tu do czynienia z bardzo osobliwym i złożonym kompleksem zjawisk górnictwo-geologicznych, których zbadanie może bardzo poważnie pchnąć naprzód naszą wiedzę w dziedzinie geologii technicznej i udzielić niezbędnej pomocy przemysłowi górnictwu. (B. A.)

NAGRODY NAUKOWE DLA GEOLOGÓW RADZIECKICH NA 1952 ROK

W miesiącu wrześniu 1952 r. Prezydium Akademii Nauk ZSRR przyznało nagrodę naukową im. Stiepanowa w wysokości 20.000 rubli dwóm pracownikom naukowym: Wszechzwiązkowego Instytutu Surowców Mineralnych: dr T. N. Dawidowej i inż. C. L. Goldsztejn za pracę pt.

„Badania litologiczne w dorzeczu Burei“.

W październiku tegoż roku Akademia Nauk przyznała nagrodę naukową im. Smirnowa w wysokości 10.000 rubli dr E. A. Radkiewicz za pracę pt. „Osobliwości genezy złóż w formacjach kasyterytowy-siarczkowych“. (J. G.)

PIĘCDZIESIĘCIOLECIE DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ CZŁONKA AKADEMII D. S. BIELANKINA

W Oddziale Nauk Geologiczno-Geograficznych Akademii Nauk ZSRR odbyło się 4.XII.1952 r. posiedzenie z okazji 50-lecia działalności naukowej Dymitra Stiepanowicza Bielankina, członka Prezydium Akademii Nauk ZSRR, Akademika-Sekretarza Oddziału Nauk Geologiczno-Geograficznych, Głównego Redaktora „Wiadomości Akademii Nauk ZSRR“ (Izwiestja Akademii Nauk ZSRR, Seria Geologiczna).

Członek-korespondent Akademii Nauk ZSRR, D. I. Szczerbakow, wygłosił referat o działalności naukowej D. S. Bielankina, podkreślając szeroką skalę jego zainteresowań i ustawicznie zwracanie uwagi na współzależność teoretycznych podstaw geologii z wymaganiami praktyki budownictwa socjalistycznego.

Zabierali głos: członek Akademii Z. P. Bardin, z ramienia Oddziału Nauk Geologiczno-Geograficznych — członek Akademii A. A. Grigoriew, w imieniu Laboratorium Wulkanologii Akademii Nauk ZSRR — członek Akademii A. N. Zawaricki. Przemawiali również przedstawiciele innych instytucji Akademii Nauk ZSRR, akademii nauk republik związkowych, uniwersytetów, instytutów naukowych i naukowo-badawczych, Ministerstwa Geologii i innych ministerstw.

W imieniu Kolegium redakcyjnego „Wiadomości Akademii Nauk ZSRR“, (Seria Geologiczna) wręczony został Jubilatowi kolejny — szósty numer czasopisma za 1951 r., poświęcony jego działalności.

Wpłynęło ponad 500 telegramów z życzeniami od przyjaciół, współpracowników i uczniów, od instytucji centralnych i lokalnych.

(M. S.)

PODWODNE WIERCENIA POSZUKIWAWCZE NA DNIE MORZA KASPIJSKIEGO

Biuro Wierceń Podmorskich ZSRR donosi o wykonaniu podwodnego wiercenia prowadzonego w poszukiwaniu ropy do głębokości 7500 m. Wiercenia poszukiwawcze na dnie Morza Kaspijskiego prowadzi się metodą wierceń podwójnych. Otwory dochodzą do 6000 m. głębokości. W początkach sierpnia 1952 r. rozpoczęto tu wiercenie podwójne, przy którym przewidywana głębokość obu otworów wyniesie łącznie około 15 km. (C. W.)

CZECHOSŁOWACJA

ZJAZD MIKROPALAEONTOLOGÓW CZECHOSŁOWACKICH

W dniach 3—5 grudnia 1952 r. odbył się w Brnie Państwowy Zjazd Pracowników Mikropaleontologii. Zorganizował go urząd dla poszukiwań nafty. W zasadzie zjazd był pomyślany jako wewnętrzny — czeskosłowacki. Zaproszono jedynie kilku pracowników z Polski jako z kraju, z którym mikropaleontologowie Czechosłowacji najbliższej współpracują. Zadaniem zjazdu — czy też jak pierwotnie podano — konferencji była wymiana doświadczeń i wzajemne ściślejsze poznanie się wszystkich pracowników mikropaleontologii. Podzielono program na cztery części:

1. referaty naukowe i informacyjne poszczególnych pracowni;
2. metodyka preparowania, urządzenia laboratoryjne, magazynowanie mikrofauny itp.;
3. zagadnienia współpracy z geologami, z innymi instytucjami i z bibliotekami;
4. zagadnienia gospodarcze i społeczne.

Na zjazd przyjechało około 20 osób z czterech głównych ośrodków naukowych. Wśród nich przeważali mikropaleontologowie zajmujący się otwornicami, dość liczni byli również badacze małżozwłoków. Obecnych było kilku paleobotaników pracujących nad pyłkami i kilku paleontologów. Zwracała uwagę obecność nie tylko naukowców ale i techników laboratoryjnych, zajmujących się preparatyką.

Zjazd wypadł nadzwyczaj interesująco, gdyż był pierwszym zetknięciem się wszystkich mikropaleontologów. Bardzo ożywione były dyskusje, szczególnie na tematy organizacyjne. Głównymi tematami naukowymi były zagadnienia mikropaleontologicznej biostratygrafii fliszu i neogenu, nad którymi mikropaleontologowie Czechosłowacji wyłącznie prawie pracują. Zwracało również uwagę zainteresowanie paleozoikami, które ma tak chlubną kartę w paleontologii tego kraju.

Delegatami z Polski byli wysłani przez Centralny Urząd Geologii doc. dr W. Pożaryski z Instytutu Geologicznego w Warszawie i mgr F. Husówna z Przedsiębiorstwa Geologicznego Przemysłu Naftowego w Krakowie.

Na zakończenie zjazdu postanowiono w przyszłym roku zwołać go również do Brna w rozszerzonym zakresie jako zjazd paleontologów. (W. P.)

PROFESOR DR RADIM KETTNER

Jednym z najwybitniejszych współczesnych geologów czeskosłowackich jest prof. dr Radim Kettner. Jest on — wspólnie z F. Slavikiem i C. Purkyne — założycielem Czechosłowackiego Instytutu Geologicznego. Przeglądając katalog archiwum i wydawnictw Centralnego Urzędu

Geologicznego w Pradze często spotykamy się z nazwiskiem Kettnera.

Radim Kettner urodził się 5 maja 1891 r. w Pradze i tam uczęszczał do szkoły średniej. Prof. F. Slavik, który odkrywa przed młodym Radimem piękno i prawa świata mineralów, a następnie prof. Nejdł są tymi, którzy wzbudzili zainteresowanie Kettnera naukami przyrodniczymi. Popularny wykład prof. Purkyne o zdjęciu geologicznym decyduje o wyborze kierunku dalszych studiów Kettnera. Radim Kettner wstępuje na czeski uniwersytet w Pradze i w grudniu 1914 r., po przedstawieniu pracy o pewnych skałach magmowych algonku nadwełtawskiego uzyskuje doktorat geologii. Zaczynają się lata asystentury — najpierw na Politechnice Praskiej, następnie w Wyższej Szkole Górniczej w Przybramie. Praca w tej ostatniej daje podwaliny dla dalszych badań mineralów i skał użytecznych oraz ich złóż. Przez krótki okres czasu jest Kettner geologiem w Urzędzie Ziemi w Brnie, co pozwala mu poznać geologię znacznej części Moraw oraz kopalnie rud i innych surowców mineralnych tego kraju.

W 1920 r. — nie mając ukończonych 29 lat — zostaje Kettner profesorem nadzwyczajnym geologii i kierownikiem Zakładu Geologii na Politechnice Praskiej. Praca na tej uczelni, mająca określony zakres i cel praktyczny, nie daje takiej swobody naukowej jak uniwersytet, ale energia i twórcza inicjatywa młodego profesora znajdują ujście w wykładach z geologii stosowanej, a zwłaszcza w wycieczkach, które przyciągają także i studentów uniwersytetu. Dzięki Kettnerowi Zakład Geologii na Politechnice staje się ośrodkiem młodej generacji geologów; stąd rekrutują się pierwsi pracownicy nauki Czechosłowackiego Instytutu Geologicznego.

Po śmierci prof. Počty w marcu 1926 r. Kettner zostaje profesorem zwyczajnym geologii na uniwersytecie w Pradze. Na tym stanowisku w całej pełni rozwijają się jego pedagogiczne i naukowe zdolności. Z inicjatywy Kettnera zostaje utworzona katedra paleontologii (1928), a następnie geologii regionalnej i złożowej (1945). Jako profesor geologii na Uniwersytecie Praskim — pozostający na tym stanowisku z górą ćwierć wieku — a od 1950 r. jako kierownik katedry nauk geologicznych na tymże uniwersytecie Kettner tworzy i rozwija nowoczesną czeską szkołę geologiczną.

Jest on członkiem wielu towarzystw naukowych oraz członkiem rzeczywistym Czeskiej Akademii Nauk i Czeskiego Królewskiego Towarzystwa Naukowego.

Działalność Kettnera jest rozległa i wielostronna. Ściśle wiążąc się z ziemią ojczystą, dotyczy niemal wszystkich formacji obu głównych jednostek tektonicznych Czechosłowacji — masywu czeskiego i Karpat. Badania Kettnera nie ograni-

czają się zresztą tylko do stratygrafii i tektoniki; obejmują one także zagadnienia geologii złożowej, hydrogeologii i wkraczają w dziedzinę nauk pokrewnych — petrografii i paleontologii. Szczególnym zainteresowaniem i sentymentem darzy prof. Kettner geologię ogólną. Jego trzypięciotomowa „Geologia ogólna“ wydana w latach 1941—1948, obejmująca ponad 1500 stron druku i 1118 ilustracji jest słusznym powodem do dumy tak dla autora, jak i dla narodu czeskosłowackiego.

Bibliografia twórczości R. Kettnera do 1950 r. obejmuje 332 prace, artykuły i notatki naukowe, trzytomowy, wspomniany wyżej, podręcznik geologii ogólnej oraz 5 arkuszowy mapy geologicznej w skali 1 : 25 000 i 1 : 75 000. Kettner już jako młody uczynek nie zaczynał od drobnych przyczynków, ale od razu włączył się w główny nurt naukowego życia geologicznego, publikując sprawozdanie o utworach trzeciorzędowych okolic Sloupu i Klincu, które — na podstawie analizy świadków erozyjnych, żwirów i ilów — umożliwiło określenie wieku penepłeny środkowo-czeskiej. Dalej nastąpiły prace nad czeskim algonkiem, kambrem i ordowikiem oraz ich podziałem. Najpoważniejszą pracą w pierwszym okresie działalności naukowej Kettnera jest jego „Eruptionsfolge“ — praca syntetyczna zawierająca poglądy autora na tektonikę środkowych Czech oraz próbę datowania poszczególnych intruzji eozoicznych i paleozoicznych południowo-wschodniej części barrandu, a także przedstawiająca wzajemny stosunek i następstwo w czasie poszczególnych systemów dyslokacji i ich związek z objawami magmatycznymi. Wiele prac poświęconych jest ordowikowi i dewonowi barrandu; wiążą się z nimi badania plutonu środkowo-czeskiego.

Z czasem zainteresowania Kettnera zwracają się ku paleozoikowi Moraw, a poprzez fliszowe pasmo morawsko-słowackie — ku systemowi karpacijskiemu. Jako ekspert w zagadnieniu użytkowania energii wodnej potoku Starohorskiego, Kettner spędza pewien czas w górskim obszarze między Wielką Fatrą i Niżnymi Tatrami. Pierwotnie sceptycznie ustosunkowany do teorii płaszczwinowej, znalazł się wówczas Kettner w obszarze, gdzie zjawiska nasunięcia płaszczwinowego — jak sam się o tym przekonał — są rozwinięte w typowej formie. Staje się to podniętą do dalszych badań tektoniki Karpat Słowackich oraz ich krasu. Ten ostatni prowadził go dalej na południe, ku podstawowym studiom speleologicznym. Owocem tych badań jest piękna monografia jaskiń domickich. Złoża surowców mineralnych w Czechosłowacji miały również w Kettnerze poważnego i sumiennego badacza; jako ekspert-geolog brał Kettner ponadto udział w projektowaniu licznych urządzeń hydrotechnicznych — zapór, zbiorników i kanałów.

Od początku działalności naukowej Kettner wykonuje zdjęcia geologiczne. Mapa geologiczna jest dla niego zawsze podstawą pracy i nieodzownym fundamentem wszelkich dalszych studiów syntetycznych. Zdjęcia geologiczne dokonane przez samego Kettnera albo przy współpracy jego uczniów obejmują tysiące km²; arkusze opublikowane stanowią zaledwie część bogatego zbioru map rękopiśmiennych.

Wspomniany wyżej podręcznik geologii ogólnej, za który Kettner otrzymał w 1950 r. nagrodę państwową, jest jednym z największych kompendiów z tego zakresu, jakie ukazały się w literaturze światowej ostatniej doby. W dziele tym autor zgromadził olbrzymią ilość materiału z dziedziny geologii ogólnej, ilustrowaną przykładami z całego świata. Szereg zagadnień i pojęć, np. z zakresu oceanografii, poprzez ten podręcznik weszło po raz pierwszy do czeskiej literatury naukowej;

Nie obca jest też Kettnerowi historia geologii, a zwłaszcza geologii Czechosłowacji.

Patrząc z perspektywy przeszło 40 lat na sumienną, bogatą, twórczą działalność naukową i pedagogiczną Radima Kettnera, na jego dokonania w dziedzinie rozwoju i pogłębienia wiedzy geologicznej Czechosłowacji, rozumiemy uznanie jego rodaków, którzy swego profesora darzą prawdziwą czcią i szczerym uczuciem. (W. M.)

RADIM KETTNER A POLSKA

Z dawien dawna łączyły Kettnera więzy szczerzej przyjaźni i współpracy z geologią polską i polskimi geologami, a zwłaszcza z profesorem J. Nowakiem. Zadziergnięte one zostały na XIII Międzynarodowym Kongresie Geologicznym w Brukseli w 1922 r., kiedy to geologowie polscy i czechosłowaccy po raz pierwszy spotkali się na arenie międzynarodowej jako przedstawiciele samodzielnych delegacji państwowych. Wówczas to w umyśle Radima Kettnera i Jana Nowaka zrodziła się myśl stworzenia międzynarodowej organizacji łączącej geologów pracujących w Karpatach. W ten sposób powstała Asocjacja Karpacka, do której przystąpili geologowie polscy, czechosłowaccy, rumuńscy i jugosłowiańscy.

W 1922 r. R. Kettner przybywa wraz z kilku swymi uczniami po raz pierwszy do Polski; w licznych wycieczkach poznaje nasze Tatry i Karpaty fliszowe, których płaszczowinowa struktura była dlań wówczas jeszcze obca. Odtąd wielokrotnie bywał w Polsce, zawsze w towarzystwie młodych geologów czechosłowackich.

W rok później R. Kettner gościł u siebie w Pradze i na wycieczkach polskich geologów przybyłych na I Zjazd Geografów i Etnografów Słowiańskich. W następnym zaś roku bierze udział w I Zjeździe Asocjacji Karpackiej w Polsce.

W 1927 r. styka się R. Kettner z geologami polskimi dwukrotnie: w lecie na II Zjeździe Geografów i Etnografów Słowiańskich w Polsce, a jesienią tegoż roku na II Zjeździe Asocjacji Karpackiej w Rumunii.

W następnym roku geologowie polscy odwiedzają Czechy z okazji zjazdu przyrodników czeskich, jako goście Czeskiego Towarzystwa Geologicznego, które z Kettnerem na czele urządziło liczne wycieczki w najciekawsze geologicznie partie Czech.

Z kolei Czechi biorą udział w dwóch zjazdach Polskiego Towarzystwa Geologicznego w specjalnie interesujących ich regionach: w 1929 r. w Pieninach i w 1930 r. w Tatrach. Po tym ostatnim zjeździe Kettner na prośbę geologów polskich improvizuje nadprogramowe wycieczki w Niżnie Tatry, aby zapoznać ich z dorobkiem geologii czeskiej na tym obszarze.

Wreszcie w 1931 r. R. Kettner organizuje trzeci, i jak dotychczas ostatni zjazd Asocjacji Karpackiej w Czechosłowacji.

Profesor Radim Kettner był i jest wielkim przyjacielem naszego narodu; zawsze radośnie wita przybywających do Prahy geologów z Polski. Miejmy nadzieję, że ujrzymy go znów jeszcze na IV Zjeździe Asocjacji Karpackiej.

Stanisław Krajewski.

NIEMIECKA REPUBLIKA DEMOKRATYCZNA

ODZNACZENIE WYBITNEGO GEOLOGA

Z okazji trzeciecia istnienia Niemieckiej Republiki Demokratycznej wybitny geolog niemiecki, prof. F. Deubel, otrzymał nagrodę państwową za zasługi położone na polu geologii stosowanej.

Prof. F. Deubel urodził się w roku 1898 w Turynii zachodniej. Geologię studiował na uniwersytecie w Halle i w Jenie, stopień naukowy uzyskał w r. 1922. Był asystentem przy katedrze geologii w Jenie, później w Gryfii (Greifswald). W 1925 roku wstąpił na służbę państwową. Stworzenie placówki Państwowej Komisji Geologicznej w Jenie jest wyłącznie jego zasługą. W 1949 r. zostaje profesorem zwyczajnym geologii na Uniwersytecie Jenajskim i wykłada równocześnie na Uniwersytecie im. Humboldta w Berlinie. Z osobą prof. Deubla, świętego znawcy geologii stosowanej, ściśle się wiąże rozwój gospodarczy Turynii. Deubel bierze czynny udział jako doradca fachowy przy budowie zapór wodnych Hohenwarthe, Bleiloch w Turynii, Rappode w górach Harcu i innych; jest ekspertem i doradcą przy zaopatrywaniu miast w wodę.

Szczególne jednak zasługi położył dla górnictwa. Dzięki jego inicjatywie i wytrwałym poszukiwaniom zostały w Turynii odkryte i udostępnione nowe złoża żelaza i antymonu. Musiał przy tym walczyć z

ogólnie rozpowszechnioną wśród fachowców opinią, że w Turynii nie należy się spodziewać odkrycia nowych złóż. Udaje mu się zwiększyć wydajność złóż soli potasowych, rozwiązuje pomyślnie problem odugowania okręgu Werry. Nie obce mu są zagadnienia glebowe. Odznaczył się przy poszukiwaniach gazu ziemnego i ropy naftowej w Niemczech środkowych.

Jako profesor jest inicjatorem i budowniczym nowego Zakładu Geologii, który będzie najnowocześniejszym i wyposażonym instytutem tego rodzaju w NRD. Z odaniem i zapałem przygotowuje on młode pokolenie geologów do współpracy przy gospodarce narodowej i budowie socjalistycznego państwa Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

(C. W.)

DANIA

DZIAŁALNOŚĆ GEOLOGICZNA

Prace naukowe geologów duńskich dotyczą przede wszystkim — jak w poprzednich latach — zachodniej Grenlandii i Wysp Owczych, oraz częściowo i innych kontynentów (Ameryka, Azja). W kraju macierzystym w latach ostatnich coraz większą uwagę zwraca się obok zagadnień czwartorzędowych na problemy strukturalne głębszego podłoża, głównie w związku z poszukiwaniami ropy naftowej. W 1951 r. wykonano najgłębsze na terenie Danii wiercenie w Guszum (Jutlandia północno-wschodnia) do głębokości 3405 m. Przebiło ono bardzo grubą serię jury (głównie malm) i triasu osiagając górny cechsztyn. W 1952 r. ukończono drugi głęboki otwór pod Tondern (Dania zachodnia) na głębokości 3230 m. Wiercenie doprowadzono do piaskowców o 1 redu nasyconych ropy. Należy nadmienić, że jedno z głębszych wierceń, wykonanych w Jutlandii północnej pod Frederikshavn, dotarło do prekambriu (grejs) na głębokości 1303 m. (J. G.)

SZWECJA

GEOLOGICZNE PRACE POLOWE W 1952 r.

Prace geologiczne w Szwecji w ostatnim roku polegały głównie na kartowaniu niezbyt dobrze poznanych obszarów. Szczególną uwagę zwrócono na poszukiwanie rud żelaza, skał budowlanych i torfu oraz na badania hydrogeologiczne.

W wyniku tych prac odkryto złoża rud tytanowo-żelazowych, rozpoczęto inwentaryzację skał budowlanych oraz osadów rzecznych i jeziornych. W Skanii prowadzono badania poszukiwawcze soli i ropy naftowej z wynikami ujemnymi. Badania były prowadzone w okolicy Uppsali, Eskilstuna, Västerås, Sztokholmu, nad jeziorem Mälardalen. Z geologów w pracach tych wzięli udział: G. Lundqvist, P. H. Lundegårdh, B. Asklund i A. Sahlén oraz C. Caldenius, O. Kulling.